

Харківському університету — 150 років!

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Рік видання XIX

Сталінські КАДРИ

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, КОМІТЕТУ ЛКСМУ,
ПРОФКОМУ І МІСЦЕВКОМУ ХАРКІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О. М. ГОРЬКОГО

№ 13—14
(809—810)

Понеділок, 18 квітня 1955 р.

Ціна 40 к.

Славне стоп'ятидесятиріччя

Харківський державний університет імені О. М. Горького! Скільки змісту закладено в цих словах, що стали рідними для багатьох тисяч людей, які росли і виховувались в цьому, одному з старіших в країні, вищому учбовому закладі. Певно немає в нашій неосянній Батьківщині жодної області, де серед людей, які носять на грудях своїх голубий ромб з золотим радянським гербом, не було б вихованців нашого рідного університету. Від західних районів України до далеких чукотських стоїбищ, від суворих берегів Північного Льодовитого океану до палючих просторів Туркменії — всюди в школах, технікумах, вузах, наукових закладах, на заводах і фабриках — працюють наші колишні студенти.

Та де б не працювали колишні студенти Харківського університету, зараз, в ці урочисті дні, вони разом з нами, разом з усією країною святкують визначну дату в культурному житті українського народу — 150-річчя з дня заснування ХДУ.

150 років працює крупніший науковий і культурний центр нашої країни. За цей час він виховав цілу плеяду видатних вчених, професорів і академіків, які стали згодом гордістю вітчизняної і світової науки. Саме тут вчився і виконав свою першу наукову роботу великий вчений І. І. Мечніков. Вихованнями Харківського університету були видатний математик академік М. В. Остроградський, блискучий спеціаліст у галузі математики і механіки академік В. А. Стеклов, видатні вчені-філологи О. А. Потебня та І. І. Срезневський і багато інших наукових діячів.

Історія університету з перших же днів його існування була історією боротьби між царизмом, який проводив у відношенні університетів реакційну політику, і прагненнями передових елементів російського суспільства і прогресивної професури зробити університет центром науки і прогресу.

На ці поривання царський уряд відповідав жорстокими репресіями, звільненням передових професорів, грубим втручанням в життя університету. Однак, незважаючи на це, історія Харківського університету свідчить про те, що справжня наука тут завжди служила інтересам народу.

Небувалого розквіту зазнав наш університет після Великої Жовтневої соціалістичної революції. За роки Радянської влади університет незмірно виріс. В ньому розвинулися і зміцніли нові наукові напрямки, виріс ряд видатних радянських вчених, таких як лауреат Сталінської премії, член-кореспондент АН УРСР професор О. В. Погорелов, заслужений діяч науки, дійсний член АН УРСР проф. І. М. Буланкін, заслужені діячі науки професори Л. А. Булаховський, О. І. Білецький, Є. С. Хотинський та багато інших.

В численній армії вихованців нашого університету найбільший

загін складають вчителі середніх шкіл, які ведуть почеснішу і благороднішу роботу — навчання і виховання молодого покоління будівників комунізму.

Зараз на 10 факультетах університету навчається, включаючи і студентів заочного відділення, понад 5500 чоловік. На 60 кафедрах працює 328 професорів, доцентів і викладачів. Серед них — 4 дійсних члени Академії наук УРСР, 4 члени-кореспонденти, 4 заслужених діяча науки, 36 професорів. За радянський період університет виховав численну групу наукових працівників. Тільки за останні п'ять років співробітниками університету захищено біля 150 докторських і кандидатських дисертацій.

Харківський університет має обширну науково-технічну базу. При університеті є науково-дослідні інститути хімії і біології, ботанічний сад, Астрономічна обсерваторія, Центральна наукова бібліотека, ряд музеїв. До послуг викладачів, студентів і аспірантів обладнані сучасними науковими приладами кабінети і лабораторії. Тут вони провадять велику науково-дослідну роботу, спрямовану на дальший розвиток промисловості, сільського господарства та соціалістичної культури.

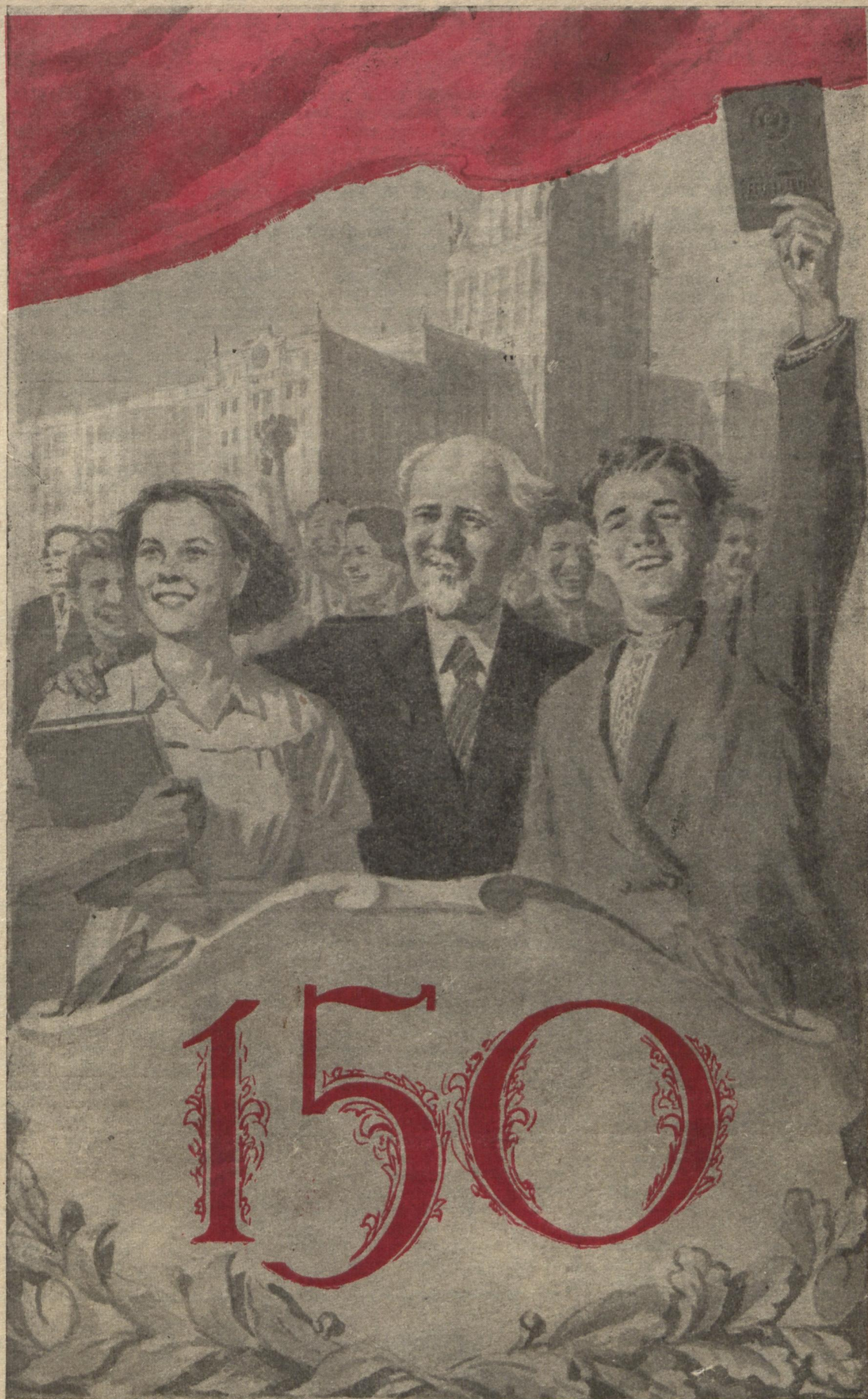
Видне місце в науковій тематиці кафедр фізико-математичного, хімічного, біологічного та геологічного факультетів займають проблеми, вирішення яких має важливе значення для дальшого розвитку важкої індустрії — основи основ соціалістичної економіки нашої країни, для збільшення продукції соціалістичного сільського господарства.

Дослідженням актуальних наукових питань успішно займаються робітники університетських кафедр суспільних наук, наукові колективи історичного, економічного, філологічного та інших факультетів. Важливе значення має також робота професорів, викладачів і студентів університету по розповсюдженню серед трудівників наукових і політичних знань.

Партія і уряд проявляють постійне піклування про потреби університету, його професорсько-викладацького складу і студентства. За рішенням уряду будується нове величне приміщення університету.

Відзначаючи славне 150-річчя рідного вузу, колектив університету посилює свою діяльність, спрямовану на виконання постанови Ради Міністрів і ЦК КПРС по покращенню підготовки, розподілу і використання спеціалістів з вищою і середньою спеціальною освітою.

Рік за роком, постійно удосконалюючи форми і методи наукової і педагогічної роботи, виховуючи нові й нові загоны молодих радянських фахівців, колектив Харківського університету, разом з усім радянським народом, впевнено йде до комунізму.

В ЮВІЛЕЙНІ ДНІ

Широко відзначає радянська громадськість і Харківський державний університет ім. О. М. Горького 150-річчя з дня заснування одного з старіших учбових закладів нашої країни. На наукових конференціях і урочистих засіданнях університету і його факультетів буде підсумовано зроблене вченими університету за 150 років. Студентський колектив університету відзначає ювілейні свята науковими конференціями і фізкультурними міроприємствами.

☆ 11 квітня відкрилася студентська наукова конференція, присвячена 150-річчю Харківського університету.

☆ 12—15 квітня проходила робота секцій студентської наукової конференції.

☆ 16 квітня відбулося заключне засідання студентської наукової конференції.

☆ 17 квітня проходила естафета спортивних команд факультетів університету.

☆ 19 квітня в приміщенні Харківського академічного театру опери і балету імені М. В. Лисенка відбудеться урочисте засідання колективу університету разом з партійними і громадськими організаціями міста.

☆ 20 квітня в театрах, палацах культури і клубах міста відбудуться урочисті засідання факультетів університету разом з партійними і громадськими організаціями.

☆ 21 квітня відкриється ювілейна наукова конференція.

☆ 22 квітня — відбудеться урочисте засідання Ради університету разом з професорсько-викладацьким складом, співробітниками і студентами ХДУ, присвячене 85-річчю з дня народження В. І. Леніна.

☆ 23 квітня о 10 год. працюватимуть секція марксизму-ленізму і філософії, секція політичної економії, секція радянської економіки, статистики і обліку, секція

філологічних наук, секція хімічних наук;

о 12 год. — секція педагогіки;

о 14 год. — секція історії: підсекція історії СРСР, підсекція загальної історії; секція географічних наук, секція геології, секція біології;

о 16 год. — секція фізико-математичних наук: підсекція фізики, підсекція математики, секція хімічних наук.

☆ 25 квітня — в театрі музичної комедії відбудеться вечір мови, присвячений ювілею університету.

☆ 8 травня — відбудеться масове фізкультурне свято, присвячене славному ювілею університету.

☆ В ювілейні дні відбудуться також екскурсії: в Харківський музей образотворчого мистецтва, Харківський історичний музей, в музеї і лабораторії університету, на фабрики і заводи міста.

НАУКА СЛУЖИТЬ НАРОДОВІ

Сторінка з життя М. М. Бекетова

ВЧЕНИЙ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ПЕДАГОГ

Більше 30 років життя і наукової діяльності академіка Миколи Миколайовича Бекетова зв'язані з Харківським університетом. Роки роботи його в університеті були найбільш плідними роками в його житті, роками його найбільшої наукової зрілості.

З ім'ям М. М. Бекетова зв'язаний розквіт фізичної хімії в Харківському університеті в другій половині XIX сторіччя, а сам М. М. Бекетов увійшов в історію як основоположник сучасної фізичної хімії.

Харківський університет гордий з того, що перший в світі курс фізичної хімії був прочитаний М. М. Бекетовим на організованому ним в нашому університеті фізико-хімічному відділенні фізико-математичного факультету.

Наукові досягнення М. М. Бекетова були високо оцінені сучасниками і в 1886 році його було обрано академіком Російської Академії наук, в зв'язку з чим він і повинен був залишити Харків і переїхати до Петербургу.

Нижче ми публікуємо вперше лист М. М. Бекетова до матері, в якому змальовуються настрої вченого на протязі нового періоду його життя. Лист цей передано нещодавно в дар університету онукою М. М. Бекетова — Е. А. Бекетовою.

СПб. 9 січня 1887 р.

Мила моя мамаша, вчора я присвятив цілий день хімікам і хімії. Зранку був в університеті у Львова і Менделєєва, а ввечері відправився туди ж на засідання, де зустрів не тільки майже всіх петербурзьких хіміків, а й тих, що приїхали з Москви: Марковнікова і Густавсона, та з Києва — Олексійова. Мене дуже привітно зустріли, чому я дуже радий, бо побоювався, що зміна мого становища і перехід сюди, в Академію, може не сподобатись тутешнім хімікам, та нічого подібного не сталося. На початку засідання займалися питаннями, що стосувались вшанування пам'яті Бутлерова, а потім почались повідомлення, і перше моє. Засиділись ми досить довго, так що я повернувся тільки біля 12 години, а брат, який був у Вороніна на приватних зборах ботаніків, повернувся значно пізніше. Грошей у мене залишилось дуже мало, всього 20 крб., і тому ми вирішили фактичне питання найпростішим і дешевим шляхом. Я з'являюсь на збори 11 січня в чорному фракі брата, а він туди ж відправився в синьому форменому. Завтра ранком, як я тобі писав, відправлюся в академічну лабораторію і квартиру і як обіцяв зніму план, а сьогодні я хотів відвідати м-м Бутлерову, але не застав її дома, потім був у Андрєєва — шуба у нього, і він її мені надіслав до

брата. Я думаю її взяти в дорогу, а ту, яку я привіз, залишити у брата. Погода тут перемінна. Коли я приїхав, був світлий сонячний день і температура була від 17° до 14°, на другий день в тому ж роді, але тепліше, ранком всього 5° і сьогодні близько до 0°. Снігу більше, ніж у Москві, і на санях їздити досить добре. Я ще не був ні в кого з академіків, думаю це зробити завтра. Невський блискуче ілюмінований електричними ліхтарями. Сьогодні я вперше пройшов на коні, дуже зручні і просторі карети.

Обіймаю тебе і дітей, зараз брат з двома дочками (Катею і Сашею) повернулися з «Наталки-Полтавки», яка була поставлена трупною Кропивницького.

Кохаючий тебе
М. БЕКЕТОВ.

КОЛИ ГОВОРЯТЬ про вклад Харківського університету у світову математичну науку, то перш за все називають Ляпунова, а потім його учня Стеклова. З цими двома іменами пов'язаний період розквіту, незадовго перед цим створеного математичного товариства, з цими іменами пов'язане народження і розробка нових напрямків у механіці і математичній фізиці.

Син відомого астронома, Олександр Михайлович Ляпунов у 1885 році захистив у Петербурзі дисертацію на ступінь магістра

О. М. Ляпунов у Харкові

прикладної математики і потім переїхав у Харків. Його майбутньою учню, Володимир Андрійовичу Стеклову — тоді студенту 3-го курсу Харківського університету — було в той час 22 роки. В далішому, в одному з своїх нарисів, Стеклов згадував початок викладацької діяльності свого вчителя. Дізнавшись, що приїхав новий професор механіки, студенти вирішили, що це напевно яка-небудь нікчемна посередність з деяноських креатур. Тому, на першу лекцію зібрався майже весь курс з явно недоброчисливими намірами. Однак, новим професором виявився вродливий чоловік, майже ровісник багатьох студентів, який силою свого таланту і привабливості вже через годину підкорив попередню настроєну аудиторію.

Ляпунов розвивав в Харкові кипучу діяльність. Перші роки йому довелося створювати курси лекцій і складати записки для студентів. Потім пішли роки інтенсивних наукових досліджень, редагування журналу, постійні доповіді в математичному товаристві, допомога молодшим товаришам по університету і товариству.

В 1902 році Ляпунов був обраний ординарним академіком по кафедрі Чебишева, яка на протязі 8 років з дня його смерті залишалася вакантною. Закінчився 17-річний харківський період життя Ляпунова, який він в далішому завжди вважав для себе щасливим. За цей період Ляпунов опублікував 28 робіт, половина яких була надрукована у Харкові. Вони присвячені теорії сталості, теорії потенціала і проблемі Діріхле, теорії квазігармонічних коливань, деяким питанням динаміки твердого тіла і теорії ймовірностей.

В науковій спадщині Ляпунова перше місце посідає створена ним теорія сталості руху. Докторська дисертація Ляпунова так і названа «Загальне завдання про сталість руху», написана у Харкові і видана Харківським математичним товариством у 1892 році. Ця робота Ляпунова, поряд з відомими дослідженнями Анрі Пуанкаре, відкрила новий, так званий якісний напрям в аналізі. Завданням якісного напрямку з'являється знаходження можливо повнішої картини траєкторій без

гіт, виховуються його учні, які і зараз працюють у вищих учбових закладах нашої країни. В ці роки організовує Володимир Митрофанович і своє найулюбленіше дитя — біологічну станцію.

І студентська молодь з захопленням слухає про життя і діяльність не лише талановитого і шіроковідомого вченого, а й чудового педагога, який глибоко любив молодь, цікавився її життям, віддавав їй весь свій вільний від досліджень час, прищеплюючи їй любов до рідної природи.

На його працях і в першу чергу на його капітальному «Вступі до вивчення нижчих організмів» виховувались кілька поколінь альгологів; його лекції в університеті, в численних аудиторіях, на курсах робітників, на курсах народних вчителів завжди збирали велику кількість слухачів. Він вів постійну і широкую громадську роботу — то в Харківському товаристві грамотності, то в педагогічній раді школи «Товариства трудящих жінок», головою якої він був понад 10 років, то в Народній енциклопедії, у виданні якої він брав участь.

І згадується: горить і все яскравіше розгоряється в темній ночі величезне багаття, горить і освітлює обличчя юнаків і дівчат, які слухають розповідь про життя і діяльність визначного вченого, активного громадського діяча і талановитого педагога, найяскравіші сторінки біографії якого зв'язані з історією нашого рідного університету.

І вдвигуючись в обличчя молоді, яка тісним колом оточила багаття, я бачила на них почуття великої поваги до людини, яка в стінах нашого університету творила науку, справжню науку, що ніколи не відгороджувалась від народу.

Доц. А. МАТВІЄНКО.

інтегрування зрівнянь. Дисертація Ляпунова доставила йому все-світню відомість, і в теперішній час, тобто через 60 з лишком років, не тільки не застаріла, але продовжує залишатися актуальною і навіть набуває все більшого і більшого значення, завдяки застосуванню розроблених в ній методів до теорії коливань і радіотехніки. Про важливість праці Ляпунова свідчать, між іншим, і її численні перевидання — в 1907 році в Тулузі, в 1935, 1948, 1950 рр. в СРСР, в 1947 р. в Америці — в Принстоні.

В записці академіків А. А. Маркова і Н. Я. Соніна, присвяченій пам'яті П. Л. Чебишева, дана така характеристика його праць.

«Праці Чебишева носять відбиток геніальності. Він винайшов нові методи для рішення багатьох важких питань, які були поставлені давно і залишалися невирішеними. Разом з тим він поставив ряд нових важких питань, над розробкою яких працював до кінця своїх днів».

Ці слова в повній мірі можуть бути застосовані і до учня, спадкоємця П. Л. Чебишева по Академії наук Олександра Михайловича Ляпунова.

Проф. Н. АХІЗЕР.

Харківський університет був відкритий 17 (30) січня 1805 р. Ініціатором заснування університету був В. Н. Каразін. Першим ректором університету був прогресивний професор російської словесності І. С. Рижський.

В складі університету після його відкриття було чотири відділення (словесних наук, моральних і політичних наук, фізичних і математичних наук, лікарських і медичних наук) і 25 кафедр.

В 1805 р. з відкриттям університету у ньому було 25 викладачів (в тому числі 9 професорів) і 56 студентів, з яких 28 було виходців з духовенства і 24 з дворян.

Для нагляду за поведінкою студентів і «порядком» в університеті, в його штаті було 40 солдат.

В 1805 р. з відкриттям університету в його бібліотеці нараховувалось 3600 книжок.

В 1805 р. в університеті була відкрита хімічна лабораторія. Закладений ботанічний сад.

В 1807 р. організовані мінералогічний кабінет і зоологічний кабінет, або музей природничої історії.

В 1808 р. відкрито астрономічний кабінет.

В 1812 р. при університеті було засновано «Харківське товариство наук», яке займалося науковою роботою.

В 1812 р. з ініціативи викладачів університету в Харкові була заснована перша газета — «Еженедельник».

В 1813 р. в університеті було засновано «Общество студентов-любителей отечественной словесности».

Серед почесних членів Ради Харківського університету в XIX ст. були видатні російські вчені, письменники і громадські діячі: М. В. Остроградський, М. М. Каразін, Г. Р. Державін, М. Е. Салтиков-Шчедрін, Д. І. Менделєєв, М. І. Пірогов, професори Московського, Петербурзького, Казанського університетів та інших вищих учбових закладів Росії. Серед почесних членів були і іноземці: Г. Гейне, В. Гете, А. Гумбольдт, В. Гумбольдт і ін.

В 1816 р. студенти університету зробили першу спробу виступити проти поліцейсько-кріпосницького режиму. Вони написали прокламацію «Пасквіль», в якій загрожували покарати віце-губернатора Гежельнського за його грубе ставлення до студентів.

В 1825 р. в університеті організовано ботанічний кабінет.

З 1855 по 1887 р. в Харківському університеті працював талановитий професор хімії М. М. Бекетов, який поклав основи викладання курсу фізико-хімії.

В 1856 р. Харківський університет закінчив О. А. Потєбня, який став видатним філологом і працював в університеті до 1891 року.

Вихованець Харківського університету І. І. Срезневський поклав початок слов'язознавству в Росії і вніс свій великий вклад в цю галузь науки.

В 1863 р. в університеті було організовано «Общество испытателей природы».

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

Стор. 2. 18 квітня 1955 р.

НАУКА СЛУЖИТЬ НАРОДОВІ

Харківська школа фізіологів

За півтора століття історію Харківського державного університету в ньому сформувалося і інтенсивно працювало ряд видатних наукових шкіл. До них належить і школа вікової і порівняльної фізіології і біохімії.

Розвиток та історія цієї школи тісно пов'язані з іменами таких видатних вчених як О. Ф. Масловський, І. Л. Щелков, Н. Ф. Білешський, Б. Я. Данилевський, Н. Ф. Белоусов, імена яких з глибокою любов'ю і повагою повторюють харківські фізіологи.

Велика Жовтнева соціалістична революція створила небачені раніш можливості для розвитку науки взагалі, — Харківської школи фізіологів, зокрема. Саме на післяжовтнєві роки припадає час розквіту цієї школи. Він нерозривно пов'язаний з життям і творчістю визначного вітчизняного фізіолога Олександра Васильовича Нагорного (1887—1953 рр.).

О. В. Нагорний своїми численними, надзвичайно глибокими дослідженнями створив новий напрям у сучасній фізіології — вікову фізіологію і біохімію, яка вивчає індивідуальний розвиток організмів від їх зародження до смерті і ставить своїми завданнями вивчення причин цього розвитку і зміну природи людського організму у напрямку досягнення довгого, бадьорого, працездатного життя. Це благородне завдання могло бути поставлене перед наукою тільки у країні переміщеного соціалізму, бо в класовому експлуататорському суспільстві питання про життя і щастя народу навіть не може бути поставлене.

Дослідженню вікової еволюції функцій і біохімізму організму вищих тварин О. В. Нагорний та його учні присвятили все своє життя. Величезний вклад у наукову розробку цієї виключно важливої проблеми, зроблений О. В. Нагорним, поєднавши у собі глибоку ідейність, величезну і багатогранну ерудицію, наполегливість, талант експериментатора і вміння залучати до наукової роботи молодих учнів.

Творчий стиль О. В. Нагорного характеризується синтетичним підходом до вивчення явищ, всебічним і послідовним вивченням різних етапів онтогенезу і наполегливим прагненням не залишатися у поверхні фактів, а вишукувати ведучі причини (фактори), виходячи з положень матеріалістичної діалектики про розвиток як єдність і боротьбу протиріч.

Зібравши величезну кількість фактів, О. В. Нагорний прагнув не тільки до їх пояснення, але й до відкриття таких ведучих їх факторів, спираючись на які можливо було б впливати на течію онтогенезу в бажаному для людини напрямку. Ця особливості стилю і напрямку його роботи збігається з чудовим висловленням І. П. Павлова: «Пояснення не є мета науки, це є засіб науки. Пояснення — це дешева річ; пояснення не наука; наука відрізняється абсолютним передбачанням і владністю».

О. В. Нагорному та його учням вдалося викрити в онтогенетичних змінних не тільки процеси дегенерації, але й процеси, які ведуть до наростання біологічних потенціалів. Він та його учні вважають, що спираючись на прогресивні процеси організму, найглибше вивчивши провідні фактори старіння, наука може створити реальні засоби і шляхи для боротьби за продовження повноцінного людського життя.

Роботи в цьому напрямку — справа честі і обов'язку всіх учнів О. В. Нагорного, завдання творчої діяльності багатьох наукових колективів нашої соціалістичної Батьківщини.

Проф. В. НІКІТІН.

КАФЕДРИ, НАРОДЖЕНІ ЖОВТНЕМ

Доц. В. ПЛУЖНИКОВ,
секретар парткому ХДУ

Одними з молодших університетських кафедр — є кафедри суспільних наук. Вони були викликані до життя Великою Жовтневою революцією, організувалися і зростали разом з молодістю тоді Республіки Рад. Їх завданням стало озброювати студентську молодь всепермагаючим вченням марксизму-ленінізму, виховувати її в дусі комунізму.

Минули роки і кафедри марксизму-ленінізму, політичної економії та філософії науково зросли і сформувалися, ставши не лише осередками організації учбової та методичної роботи, а й справжніми центрами наукової роботи, що спрямована на розробку актуальних проблем суспільних наук.

І варт лише оглянути пройдені роки кожної з цих кафедр шлях, щоб побачити як вони ґрунтовно змінилися і істотно зросли.

Ще в 1945 році на кафедрі марксизму-ленінізму працювало 8 чоловік, з яких тільки два мали вчений ступінь і звання. І ось сьогодні в складі кафедри (керівник кафедри — доцент О. О. Воскресенський) 14 доцентів і кандидатів наук, які не лише забезпечують учбовий процес, а й систематично ведуть значну наукову роботу, керують підготовкою 20 аспірантів, 36 дисертантів, що прикріплені до кафедри, 150 практичних працівників, які готуються при кафедрі до складання кандидатських екзаменів. Ця велика робота, яку веде кафедра по вихованню молодих наукових кадрів, дала вже перші наслідки: з 26 аспірантів-випускників, які проходили курс аспірантури в післявоєнні роки, — 21 вже успішно захистив дисертацію, з 15 співробітників кафедри — 12 вихованців нашого університету.

Повсякденно дбаючи про зростання наукової молоді, співробітники кафедри саме за останні роки широко розгорнули і власну наукову роботу. Три напрямки накреслюються в тематиці, над науковим вирішенням якої працює колектив: розробка історії більшовицьких організацій на Україні, розробка проблем, що пов'язані з боротьбою КПРС за єднання союзу робітничого класу і селянства, з'ясування ролі ЦО партії газети «Правда» в історії КПРС. Два з виконаних на кафедрі досліджень присвячені історії брат-

ніх компартій Болгарії і Чехословаччини. Зростає друкована наукова продукція кафедри. В союзній, республіканській та обласній пресі все частіше з'являються науково-популярні статті членів кафедри. З чотирьох монографій, зданих на пролязі останнього року до друку, монографія «Харківська більшовицька група «Вперед» доцента Ю. Ю. Кондуфора вже вийшла в друку, інші видаються. Друкується перший в історії кафедри том «Вчених записок» на 18 друкованих аркушах. За період з 1950 року членами кафедри надруковано 59 наукових праць і статей.

Змістовним науковим життям живе і кафедра політичної економії, якою з 1934 року завідує доцент О. П. Мамалуй. Як і на кафедрі основ марксизму-ленінізму тут до війни було захищено дві дисертації. За повоєнні роки кафедра перетворилася в міцний науковий колектив, в якому з 12 працівників — 10 кандидатів економічних наук. І цей колектив керує підготовкою 15 аспірантів, 45 прикріпленими, що працюють в різних вищих навчальних закладах України. З 1950 року аспіранти кафедри і прикріплені до неї підготували і захистили 21 дисертацію. Тільки в 1954-55 учбовому році тут відбувся захист 4 дисертацій, підготовлено до захисту — 9.

Розгортаючи наукову роботу, колектив кафедри видає цього року перший збірник праць кафедри, готує до друку другий збірник. Лише за 1954 р. колектив кафедри надрукував 15 статей.

Два напрямки визначають характер і зміст наукової роботи кафедри: проблеми політичної економії в працях В. І. Леніна і проблеми соціалістичної економіки. З першої проблеми вже виконано три роботи і готуються три докторських дисертацій. Над докторською дисертацією на тему «Аграрне питання в працях В. І. Леніна» працює доцент Мамалуй, над дисертацією «Розвиток політичної економії в працях В. І. Леніна 90-х років XIX сторіччя» — працює доцент Бейліс, роботу над темою «В. І. Ленін про умови пе-

ремоги і особливості соціалістичної революції» (в працях 1917—1923 рр.) розгорнув доц. Васильєв.

Цікавим творчим життям живе останні роки і кафедра філософії університету (зав. кафедрою доц. А. І. Рісто). Всі 9 співробітників її кандидати наук, 6 з них — доценти, всі вони вихованці нашого університету, закінчили його і залишили тут для викладацької і наукової роботи. Забезпечуючи роботу по підготовці молодих наукових кадрів, керуючи роботою 12 аспірантів, члени кафедри саме за останні роки широко розгорнули власну науково-дослідну роботу. Вся наукова робота кафедри об'єднується двома проблемами: вивчення суспільно-політичних поглядів українських революціонерів-демократів другої половини XIX ст. і вивчення проблем історичного і діалектичного матеріалізму.

Останнього часу члени кафедри працюють над остаточним оформленням досягнутих за минулі роки результатів. Наслідком цієї роботи є два дослідження, що вийшли в друку в 1954 році, монографія М. Партоліна «Суспільно-політичні погляди М. М. Коцюбинського» і книжка І. М. Кулікова «Суспільно-політичні погляди Лесі Українки». Члени кафедри виступають з науково-популярними статтями в республіканській та обласній пресі і лише за 1954 р. надрукували 12 статей.

Наукова і учбова робота кафедр суспільних наук університету, весь час поєднується з великою громадською роботою. Співробітники кафедр суспільних наук систематично виступають з доповідями і лекціями перед партійним активом і громадськістю міста і області.

Та досягнута і зроблено аж ніяк не може заспокоювати міцні колективи кафедр суспільних наук. Нові завдання, поставлені в останніх рішеннях партії і уряду, висувають перед кожним співробітником цих кафедр підвищені вимоги. Наблизити тематику своєї наукової роботи до вимог життя, розгорнути рішучу боротьбу проти начотництва і догматизму, домогтися того, щоб кожна нова робота, виконана на кафедрі, допомагала вихованню нашого народу в дусі комунізму — ось почесне завдання працівників суспільних кафедр ХДУ.

Математики нашого університету

Важко переоцінити той вклад, який внесли математики Харківського університету в розвиток радянської математичної науки. Вони вели ґрунтовні дослідження в галузі аналізу і теорії функцій, теорії ймовірностей, геометрії і алгебри. В математичній пресі одержала визнання Харківська математична школа, що продовжила після Жовтня роботи петербурзької школи Чебишева та його учнів Золотарьова й братів Маркових. Школу цю, яка сформувалася в стінах Харківського університету, очолював до 1933 року нині лауреат Сталінської премії першого ступеня, академік С. Н. Бернштейн, з 1934 року керівником її є член-кореспондент АН УРСР Н. І. Ахмезер, удостоєний премії ім. Чебишева.

Різноманітні і глибокі дослідження С. Н. Бернштейна стосуються теорії ймовірностей, конструктивного спрямування теорії функцій, теорії поверхностей та ін.

Послідовники і учні С. Н. Бернштейна — харківські математики одержали низку важливих результатів. І говорячи про розквіт математики за наших часів, хіба можна обминати, наприклад, роботи Н. І. Ахмезера з теорії найкращого наближення функцій, роботи його і члена-кореспондента Академії наук М. Г. Крейна з проблемами моментів, дослідження проф. В. М. Гончарова з теорії інтерполяції, зокрема в теорії рядів

Абеля-Гончарова, роботи проф. Я. Л. Геронімуса з теорії ортогональних многочленів, роботи професора Б. М. Левітана з теорії майже-періодичних функцій, професора Б. Я. Левіна з теорії цілих майже-періодичних функцій, професора А. Я. Повзнера, присвячені гармонічному аналізу функцій, нарешті роботи видатного вихованця Харківського університету професора В. А. Марченка з теорії майже-періодичних функцій і з спектрального аналізу диференціальних операторів.

Роботи з алгебри, які з'явилися за роки радянської влади, зв'язані з ім'ям професора А. К. Сушкевича, який в низці досліджень розвиває теорію узагальнених груп. Найважливішими є результати, яких досяг А. К. Сушкевич в теорії квазігруп.

Інтенсивно розроблялись в університеті протягом усіх минулих років і геометричні проблеми. І тут перш за все хочеться назвати ім'я визначного керівника харківських геометрів — дійсного члена АН УРСР Д. М. Сінцова (1868—1946 р.), роботи якого з геометричної теорії диференціальних рівнянь по праву вважаються класичними. Над проблемами, що їх висунув Д. М. Сінцов працює і зараз ціла плеяда його учнів, серед яких найближче до проблематики, що була висунута ним, стоять роботи професора Я. П. Бланка.

Низку надзвичайно важливих результатів одержав за дуже короткий час, починаючи з 1946 р. професор О. В. Погорелов. Адже саме йому вдалося довести, що люба замкнена пукла поверхня неігнорабема. Цим результатом він завершив зусилля, які про це пише член-кореспондент АН СРСР А. Д. Олександров, багатьох «знаменитих математиків, які протягом 50 років намагались довести цю теорему». Роботи О. В. Погорелова висунули молодого вченого в перші лави вітчизняних математиків, йому було присуджено Сталінську премію, а сам він був обраний членом-кореспондентом Академії наук УРСР.

На грані між аналізом і геометрією стоять роботи професора Г. І. Дрінфельда з теорії безперервних груп та інтегральної геометрії. Вирішення ряду методичних питань математичного аналізу і теорії чисел багато уваги приділяє проф. М. Н. Марчевський.

Сказане не лише не розкриває, але на жаль і не називає всього, що зроблено харківськими математиками. Але навіть з цього можна зробити висновок — те, що зроблено харківськими математиками за роки радянської влади, входить як значний внесок в нашу вітчизняну математичну науку.

Доц. Д. ГОРДЕВСЬКИЙ.

◆ В 1864 г. в університеті одержав вищу освіту І. І. Мечников.

◆ Через тяжке матеріальне становище в період з 1861 по 1895 рік щорічно вмирало в університеті 7 студентів і 86 чоловік кидало навчання. Понад 60 процентів студентів хворіло різними хворобами.

◆ В університеті в 50—70 рр. вів свою наукову і громадську діяльність відомий флорист, заслужений професор В. М. Черняев.

◆ В галузі геології визначними вченими університету були його вихованці професори М. Д. Борисак, І. Ф. Леваковський, А. В. Гуров, Н. Д. Борисак — родоначальник школи харківських геологів, поклав початок вивченню геології України.

◆ Серед математиків Харківського університету виділялись своїми науковими заслугами такі визначні вчені, як В. Г. Імшенецкий, О. М. Ляпунов, В. А. Стеклов, Т. О. Андреев і ін., що заклали основи Харківської математичної школи.

◆ 1869 р. — початок діяльності «Історико-філологічного общества».

◆ В 1872 р. організовано «Общество опытных наук», яке в 1894 році розділилося на «Общество физико-химических наук» і «Общество научной медицины и гигиены».

◆ В 1879 р. організовано «Математическое общество».

◆ В 1886 р. з ініціатииви передових учених університету в Харкові була відкрита публічна бібліотека (тепер бібліотека ім. В. Г. Короленка).

◆ В 70-х рр. XIX ст. частина студентів університету взяла участь в народницькому рухові (студенти Буцинський, Кузнецов, Білов, Нікітін і ін.).

◆ В 1880 р. — організований історичний архів Харківського університету.

◆ В 1884 р. — відкрита Астрономічна обсерваторія.

◆ В 1886 р. колишній студент університету Д. Бекарюков об'єднав студентів і почав вести серед них соціал-демократичну пропаганду. В січні відбулася організаційне оформлення соціал-демократичної групи Бекарюкова в Харкові, в яку ввійшли студенти університету і технологічного інституту та частина робітників. В середині 1888 р., в зв'язку з виходом Бекарюкова, керувати ними гуртками став студент університету В. Перазич. Гурток сприяв розповсюдженню марксистських ідей серед студентів і зробив перші спроби ведення систематичної пропаганди серед харківських робітників. Студентський соціал-демократичний гурток існував до 1894 року.

◆ В Харківському університеті вчилися видатні культурні і громадські діячі: основоположник української класичної музики М. В. Лисенко, український письменник М. П. Старицький, талановитий художник Г. І. Семирадський та інші.

◆ Протягом 1889—1897 рр. в університеті працював визначний фізіолог рослин, учень Тимірязева, В. І. Палладін.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

Стор. 3. 18 квітня 1955 р.

Вони вчилися в наших аудиторіях

◆ В 1896-97 р. в університеті виник нелегальний марксистський студентський гурток, який розгорнув діяльність і серед харківських робітників. В 1898 р. гуртківці, зібравшись в Бабаївському лісі, одними з перших у Харкові відзначили день Першого травня.

◆ В 1900 р. з 1231 студента стипендіями користувався 161 чоловік, 515 студентів змушені були заробляти собі на життя.

◆ В 1901 р. передові студенти університету розповсюджували ленинську «Іскру», взяли участь в першотравневій демонстрації робітників, організували демонстрацію протесту проти висилки М. Горького.

◆ В 1901 р. для покриття видатків по організації практичних занять з студентами Харківському університету було асигновано 3500 карб., що складало 11% від потрібної суми.

◆ Восени 1902 р. в університеті виникла соціал-демократична група студентів, тісно зв'язана з місцевим комітетом РСДРП.

◆ З 1903 по 1924 р. в університеті працював професор В. М. Арнольд, засновник Харківської школи альгологів.

◆ В 1904 р. для придбання книг університетська бібліотека мала всього 3000 крб.

◆ Професори Харківського університету О. М. Ляпунів, Д. О. Рожанський, А. Н. Краснов, Л. С. Ценковський були вихованцями Петербурзького університету. Т. П. Кравець, В. І. Палладін, К. О. Андреев — Московського, А. П. Грузинцев, В. Я. Данилевський, М. М. Бекетов, Д. М. Сіанцов — Казанського.

Вихованці Харківського університету В. А. Стеклов і М. І. Костомаров працювали у Петербурзькому університеті, М. М. Ковалевський — в Московському університеті, Д. П. Турбаба — в Томському.

◆ В 1905 році активну діяльність серед молоді розгорнув студент університету, член харківської групи «Вперед» М. П. Доброхотів. В університетській друкарні нелегально друкувалися революційні відозви.

◆ Студенти університету взяли участь у січневих демонстраціях протесту проти кривавого злочинства царизму 9 січня 1905 року. 9 лютого 1905 р. в університеті відбулися збори, де були присутні 1122 студенти. В прийнятій резолюції студенти оголосили себе «повністю солідарними з борцями за політичне визволення Росії».

◆ 11 жовтня 1905 р. біля університету були споруджені барикади, на яких разом з робітниками були і революційні студенти.

Студенти університету взяли участь і в грудневому збройному виступі робітників Харкова.

◆ В 1906 р. І. Я. Франка обрано доктором російської словесності Харківського університету.

◆ В 1909 р. — відкрита лабораторія органічної хімії.

◆ В 1916 році — заснований історичний кабінет.

◆ В 1920 р. відбулася перебудова університету, внаслідок якої були створені Академія теоретичних знань і медичний інститут. Прямим наслідником університету була Академія теоретичних знань (АТЗ).

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»
Стор. 4. 18 квітня 1955 р.

ВЕЛИКИЙ ВИХОВАНЕЦЬ УНІВЕРСИТЕТУ

В ДВЕРІ хтось стукнув.

— Увійдіть! — відгукнувся професор, не відриваючи від мікроскопу.

На порозі стояв юнак, років 16 на вигляд, в гімназичному мундирчику.

— Дозвольте мені, Олексій Францович, — сказав він, — під вашим керівництвом досліджувати протоплазму!...

Холодно блиснули з-під окулярів очі професора ембріолога О. Ф. Масловського.

— Раніш, ніж братися за наукові дослідження, молодий чоловіче, — сказав він байдужим тоном, — вам варт було б закінчити гімназію і вступити до університету.

Це була відмова, рішуча і непохитна. Ображений юнак тихо вийшов з кабінету.

Це був І. І. Мечніков, майбутній великий вчений, а тоді лише учень 6-го класу 2-ї Харківської гімназії.

Невдача не примусила Мечнікова зректися мрії про наукову діяльність. Ще в стінах гімназії він розпочав свої наукові дослідження і написав статтю «Деякі факти з життя інфузорій». Це була його перша наукова праця; вона вийшла з друку в 1863 році, коли автору було лише 18 років.

У вересні 1862 року Мечніков вступив в число студентів природничого відділу фізико-математичного факультету Харківського університету. Лекції професорів О. В. Черная (зоолога) і О. Ф. Масловського (ембріолога) не задовольняли молодого вченого. Вони були сухі, мало оригінальні і не супроводжувалися практичними заняттями і демонстраціями. Виняток становили лише лекції молодого професора фі-

зіології І. П. Щелкова, які мали справді науковий характер. Щелков обладнав невелику лабораторію з необхідними науковими приладами і дав можливість працювати в ній двом студентам. Одним з цих двох щасливців був І. І. Мечніков.

Тут під безпосереднім керівництвом І. П. Щелкова І. І. Мечніков виконав свою другу наукову роботу про скоротливу стеблинку («штиль») сувійок. Ця стаття з'явилася в «Записках Академії наук» в 1864 р.

Про природу цього органу з давніх часів існували різні думки — деякі вчені вважали тяж, що лежить всередині «штиля» сувійки за м'яз, інші відкидали його м'язову природу. Щоб вирішити це питання, І. І. Мечніков обробляв «штиль» сувійок різними реагентами і нарешті прийшов до висновку, що скоротлива стеблинка цих інфузорій не тотожна з м'язом. Цей погляд Мечнікова суперечив концепції відомого німецького зоолога Кюне, який вступив з молодим учнем в

тривалу полеміку.

В стінах Харківського університету Мечніков зростав і мужнів як учений. Він вирішив виконати університетську програму за два роки. Наполегливий труд і природна обдарованість допомогли І. І. Мечнікову досягти цієї мети.

В 1864 р. молодий учений закінчив повний курс Харківського університету і блискуче склав випускні іспити, а в грудні того ж року Рада університету присудила йому ступінь кандидата фізико-математичних наук по природничому відділу.

Дальші кроки в науці вихованця Харківського університету, прославленого вченого І. І. Мечнікова, відомі всьому світові.

Харківський університет може по праву гордитися тим, що серед імен цілої плеяди славних його вихованців зіркою першої величини сяє ім'я видатного вченого Іллі Ілліча Мечнікова.

Л. ГЕЛЬФЕНБЕЙН,
кандидат біологічних наук.

На благо Батьківщини

На конференції металознавців, що проходила в Москві у 1948 р., в доповіді про нові методи термічної обробки металів, академік Н. Т. Гудков розповів про нову роботу молодого вченого І. З. Ясногородського. Винахідник запропонував метод гартування деталей в електроліті, що відкрило нові шляхи в практиці термічної обробки металів. Цей метод дуже простий. На багатьох заводах нашої країни в механообробних цехах можна побачити дільницю термообробки кілець клапанів за методом І. З. Ясногородського. На цій дільниці нема ні печей, ні гартівних баків. Все це значно спрощує і здешевлює процес. Тому метод Ясногородського знайшов широке застосування в нашій промисловості.

Ми, харків'яни, добре знаємо Ігоря Ясногородського, який в 1931 році закінчив наш університет і довгий час працював в Центральній лабораторії Харківського тракторного заводу.

І. Ясногородський — кандидат технічних наук, спеціаліст з великим досвідом і стажем. Всім цим він перш за все зобов'язаний університету, який дав йому знання, і колективу заводу, що закінчив його формування, як спеціаліста.

Винахід Ясногородського високо оцінений урядом, який присудив йому в 1948 році Сталінську премію другого ступеня. Це дає нам право гордитися ще одним вихованцем нашого університету, який разом з сотнями і тисячами вчених і спеціалістів віддає свою працю і знання на благо нашої великої Батьківщини.

Проф. Л. ПАЛАТНІК.

ВЧЕНИЙ—ПАТРІОТ

ПІВРОКУ ТОМУ наукова і письменницька громадськість Радянської України і усього Радянського Союзу відзначала 70-річчя з дня народження і 40-річчя наукової і викладацької діяльності талановитого літературознавця, видатного вченого і блискучого педагога — заслуженого діяча науки, члена-кореспондента АН СРСР, дійсного члена АН УРСР, доктора філологічних наук, професора Олександра Івановича Білецького.

Ювіляра вітали академії і науково-дослідні інститути, письменники і працівники театрів, університети і інститути, видавництва і школи, маститі вчені і молоді вчителі. Вони говорили про широке коло наукових інтересів О. І. Білецького, про його фундаментальні роботи і наукові розвідки в теорії і методології літератури, про його статті з історії зарубіжної і російської літератур, про той величезний вклад в науку, який він зробив своїми працями, присвяченими розробці найактуальніших проблем української літератури і проблем російсько-українських літературних зв'язків і відносин. Вони говорили про те значення, яке мають його посібники і підручники для вищої і середньої школи. Вони віддали данину його таланту педагога і високої обдарованості вихователя

кадрів молодих науковців, нагадували про сотні учнів його, що працюють і сьогодні у вищих і середніх учбових закладах нашої країни.

І відповідаючи на вітання, дякуючи за увагу до себе, Олександр Іванович говорив, що згадуючи своє життя він з особливою любов'ю думає про Харківський університет, з яким зв'язана значна частина його наукового життя, в стінах якого він вперше зацікавився питаннями літератури, слухав лекції відомих професорів, формувалася як вчений, писав свої перші наукові праці, читав свої перші лекції, виховав цілу плеяду молодих науковців.

Обставини життя О. І. Білецького склалися так, що після закінчення Великої Вітчизняної війни він вже не повернувся до рідного міста і університету, а працював в Москві, а потім в Києві. Та багато поколінь студентів Харківського університету назавжди запам'ятали блискучі спеціальні курси, читані Олександром Івановичем, семінари, на яких він ділився з молоддю своїми науковими відкриттями і висновками, публічні лекції, що збирали величезні аудиторії людей, з якими він щиро ділився своїми завжди сміливими і завжди оригінальними концепціями.

Ні роки, ні відстань не обірвали зв'язків відомого вченого з університетом, в якому він виріс і змужнів. І сьогодні Олександр Іванович є членом Вченої Ради філологічного факультету, і сьогодні він діяльно допомагає науковому зростанню його кадрів.

І університет гордий з того, що його вихованець професор Білецький йде в перших лавах тих літературознавців, які всі свої сили, знання і вміння віддають радянській науці.

Доц. М. ЧЕРНЯКОВ.

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ

ІМ'Я ВИХОВАНЦЯ Харківського університету, заслуженого діяча науки, члена-кореспондента АН СРСР, дійсного члена АН УРСР, професора, доктора лінгвістичних наук — Леоніда Арсеньєвича Булаховського відомо далеко за межами Радянської України, як ім'я одного з видатних радянських лінгвістів, що своїми працями зробив значний вклад в розвиток радянського мовознавства.

Науковий зріст Леоніда Арсеньєвича був надзвичайно швидким, а його лінгвістичні інтереси з перших же кроків його в науці вражали своєю стійкістю. Якщо дехто з його товаришів по історико-філологічному факультету Харківського університету довго не вирішували питання про те, хто вони — лінгвісти чи літературознавці, або ж довго вважали себе літературознавцями, щоб лише через 20 років зрозуміти всю помилковість цього, то Леонід Арсеньєвич з перших же своїх кроків в науці виявив себе як переконаний лінгвіст-славіст. Ще в студентські роки він написав удостоєне золотою медаллю дослідження «Питання про Зеленогорський і Краледворський рукописи», а тільки не закінчивши університет, надрукував в «Русском филологическом вестнике» статтю «До питання слав'янської кількості і наголосу».

Не можна тут в короткій нотатці назвати хоча б малу частину наукових розвідок Леоніда Арсеньєвича, талановитішого і пліднішого вченого-лінгвіста не лише на Україні, а й одного з видатніших представників науки про мову в цілому Союзі. Визначу лише, ризикуючи не назвати щось дуже істотне, основні галузі наукових інтересів, наукової роботи і друкованої продукції Леоніда Арсеньєвича. Це слов'янське мовознавство в найширшому розумінні (більш за все акценто-

логія російської, української, чеської, болгарської і інших мов), питання граматичної будови російської та української мов і їх історії, історія російської літературної мови, ряд проблем загального мовознавства (граматична аналогія, етимологія, походження літературної мови, загальна акцентологія і інше). Велике значення мають і підручники та посібники, що їх видав Л. А. Булаховський для вищої школи. Та не перераховуючи всього зробленого в науці про мову Леонідом Арсеньєвичем, лише нагадавши про ту велику роботу, яку він веде все своє життя по вихованню кадрів молодих лінгвістів, які вже давно складають цілу школу, хочеться підкреслити ще одну рису Леоніда Арсеньєвича як вченого — його виключну наукову принциповість, мужність у відстоюванні своїх наукових позицій.

Життя Леоніда Арсеньєвича, віддане науці, в найцікавіших своїх сторінках зв'язане з розвитком лінгвістичної науки в Харківському університеті, є прекрасним зразком служіння своєму народові.

Доц. М. БАЖЕНОВ.

Їх виховав, ними гордиться університет

ГОР МУРАТОВ,
Лауреат Сталінської премії
вихованець університету.

Щасливої путі

У сувору воєнну годину,
В будівничий омріяний час
На широких шляхах Батьківщини
Ми, студенти, стрічалися не раз.
Не згадаєш відразу імення,
Бо давно розійшлися, давно,
Але юності згадки натхненні
Знову нас повертають в ІНО.
В ХДУ — на усі факультети...
Як нам, друзі, забути про них?
Там зросли вчителі і поети,
І розвідники надірв земних...
Часом десь в бліндажі після бою,
Чи в вагоні почувеш слова:
«Ми ж училися з вами...»

з тобою...

І раптом юність твоя ожива.
ХДУ! Наша молодість в ньому,
Тут єдиная дружина сім'я,
І сюди, як до рідного дому,
Повертається думка моя.
На змужнілих ровесників гляну
І на молодь, —

щасної путі!

Так, як дружба студентська
не в'яне —
Не старіть нам душою в житті!

Життя вимагає

Де б не літалося пілоту, а повертається він на свій рідний аеродром. Так і я в ці дні, дізнавшись про ювілейні університетські свята, повертаюся думкою до університету, який став свого часу тим рідним аеродромом, з якого ми знялися, щоб поринути в саму гущу нашого радянського життя.

Саме напередодні війни закінчив я Харківський університет, одержав призначення в Луцький вчительський інститут, де викладав курс основ марксизму-ленінізму і був обраний секретарем інститутської партійної організації.

Штурманом авіації я пройшов всю війну. Всього, що було за ті роки, не згадаєш, але й багато чого не забудеш. За виконання бойових завдань я був нагороджений двома орденами «Червоного прапора», орденами «Вітчизняної війни» 1-го і 2-го ступеня та медалями. В 1945 році мені було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. А після війни — знову викладацька робота, робота над дисертацією, захист її. І ось вже п'ять років як я на партійній роботі — спочатку секретарем РК КП України в місті Києві, а зараз секретарем Черкаського обласного комітету партії.

Та не про себе хочеться зараз вести розмову. Про університет, в якому ти вчився, який виховав тебе і озброїв знаннями, про його професорів і викладачів, які готували тебе для роботи, допомагали на перших кроках твоєї практичної діяльності добрими порадами, про ту прекрасну молодь, яка сьогодні ще на своєму рідному аеродромі, а завтра піднесеться з нього, розправивши орлині крила і порине в життя.

А життя вимагає того, щоб людина, яка закінчила університет, прийшла в школу не лише озброєна глибокими і сталими знаннями, а й добре підготовлена для практичної роботи в школі. Школі потрібний директор — вмілий організатор і чуйний вихователь колективу, їй потрібен завуч — добре обізнаний з організацією навчального процесу, розумний і авторитетний класний керівник. Вчитель, що приходить в школу з університетським дипломом, повинен бути обізнаний з практикою роботи комсомольської і піонерської організації, з досвідом різноманітної і такої важливої для народу громадської і політико-виховної роботи.

М. МАЛУЩЕНКО,
вихованець університету,
Герой Радянського Союзу.
м. Черкаси.

Лист з Білоруської пущі

На території найстарішого мисливського угіддя польських королів і російських царів розташувалася зараз величезний заповідник, в якому працює значний колектив наукових працівників, що вивчає екологію і біологію тварин. До цього колективу і потрапили ми, закінчивши в 1953 році біологічний факультет нашого рідного університету, одержавши відповідальне і надзвичайно цікаве доручення — вивчення цінного хутрового звіра — річкового бобра.

І ось перші наслідки зроблено: ми обстежили біля 1000 кілометрів річкової системи Немана, взяли на облік більш ніж 1400 бобрів, встановили, що Неманська колонія бобрів за своїми розмірами займає друге місце в Радянському Союзі. Зараз готуємось до літньої експедиції у верхів'я Дніпра і Західної Двини, а далі... далі нас чекає захоплююча робота над створенням наукових основ організації бобрового господарства на території Білорусії.

Часто згадуємо свій університет, факультет, що виховав нас; професорів і викладачів, які прищепили нам любов до рідної природи, озброїли методами вивчення її. Часто думаємо про наших молодших товаришів, майбутніх біологів. До них і хочеться звернутись в ці святкові дні з деякими порадами:

Готуючись до складної і такої почесної роботи природознавця-зоолога, зверніть особливу увагу, дорогі друзі, на вивчення екології цінних промислових видів тварин; опановуючи теорію, пам'ятайте про необхідність завжди поєднувати її з практикою. І ще одне: не зневажайте спорт — людина, що присвятила себе вивченню природи і опануванню нею, повинна вміти добре плавати, гребти, влучно стріляти, добре фотографувати. Вона повинна навчитись легко проходити в найскладніших умовах 30—40 кілометрів в день з вантажем за плечима, повинна бути витривалою і сміливою. Використайте кожний день свого навчання так, щоб якнайкраще підготувати себе до тієї напруженої праці, яка чекає на кожного з вас.

А. КРОПІВНИЙ, Е. ЛЮКЕВИЧ,
вихованці біологічного
факультету.

ОЛЕНА Убийвовк, або, як ніжно і ласкаво її звали товариші, — просто Ляля, вступила до Харківського університету в 1937 році. Ось її особиста справа — сіра папка, в якій зберігаються давно поживші документи: заява, написана дитячою рукою, в якій Олена Убийвовк просить зарахувати її на фізико-математичний факультет без екзаменів, як таку, що закінчила десятирічку на «відмінно», коротенька біографія, в якій більше говориться про маму і батька, а про себе лише в останньому рядку сказано, що вона була піонеркою, а зараз вже комсомолка, ще кілька папірців.

Ось невеличка аудиторія на фізико-математичному факультеті з

Рідний дім

Мій рідний університет! Мій рідний дім! Запам'ятав його на все життя. Та й як його не запам'ятати. Це ж він сімнадцять років тому гостинно відкрив для мене і моїх товаришів двері своїх кабінетів і лабораторій, це ж він в незабутні дні 1941 року виводив своїх вихованців на фронт, він привітав їх після перемоги над лютим ворогом, зігрівши в своїх гуртожитках воїнів, що з боями пройшли пів-світу, це ж він у 1946 році видав путівку в життя десяткам і сотням юнаків і дівчат, озброївши їх знаннями.

Як же не любити, як не згадувати його!

Ось вже вісім років, як, скінчивши університет, я працюю вчителем географії і директором Гордніянської середньої школи на Чернігівщині. І щороку, виходячи в життя новий загін випускників, вдивляючись в їхні обличчя і бажаючи їм успіхів в житті, я згадую в почуттєво-синовній вдячності свій рідний університет, що озброїв мене найближчим до світу професією — професією вчителя.

Навчаючи і виховуючи інших, я продовжую вчитись і сам. Здобути в університеті і поглиблені за ці роки знання дали можливість мені зараз приступити до складання кандидатських екзаменів, а зібраний за ці роки матеріал стане основою моєї майбутньої дисертації.

І саме в ці дні, в дні, коли весь колектив, в якому виховався й змужнів і я, відзначає славний ювілей нашого університету, так хочеться звернутись до тих, хто ще сьогодні залишається в його стінах.

Незнайомі друзі мої! Вас чекає життя, складне, бурхливе і таке цікаве. Вас чекає робота — така складна і почесна. Вчитель з дипломом Харківського університету — завжди викликає в школі почуття симпатії і поваги. Одержавши путівку на роботу в школу, зберігайте честь, множите славу нашого рідного університету. Будте гідними того, щоб називатись його вихованцями.

Сергій МОЦАР.
с. Горднія, Чернігівської обл.

Те, чого не забудеш ніколи

Серед багатьох слів, якими багаті мови російського, українського і болгарського народів, є слово «дружба». На всіх цих братніх мовах воно звучить однаково, але для нас — болгар це слово у з'єднанні з словами «росіянин» і «українець», «Комуністична партія» і «Радянський Союз» має особливе значення.

Болгарський народ неодноразово відчував благотворну дружню підтримку з боку російського і українського народів.

Здавна існують тісні зв'язки болгарського народу, зокрема з Харковом та його університетом. Після визволення Болгарії від турок Харківський університет направили у Болгарію 6 тисяч книг, які склали початковий книжковий фонд крупної бібліотеки ім. В. К. Ларова. В Харківському університеті довгий час працював визначний діяч болгарської культури професор М. С. Дринов. Уродженець Харкова, відомий письменник-демократ Всеволод Гаршин брав участь у визволенні Болгарії.

Багато болгарських студентів і аспірантів вчаться зараз у Харкові.

Мені особливо радісно пригадати про колектив Харківського університету в дні його славного ювілею, бо я відчув на собі ласку і братерську допомогу його, коли був в аспірантурі при кафедрі марксизму-ленінізму і працював над дисертацією.

Повернувшись на Батьківщину, я віддаю всі сили любимій справі, викладаю курс основ марксизму-ленінізму в Софійському гірничому інституті, готую до друку свою дисертацію, написану в Харкові з вашою допомогою, друзі мої, виступаю з лекціями і доповідями для населення. Але щоб я не робив, я завжди пам'ятаю дружбу і ласку науковців Харківського університету, відчуваю тепло дружних рук ваших, чесних і мужніх рук радянських людей. Привіт вам!

Г. ЮРДАНОВ,
канд. історичних наук,
вихованець Харківського
університету.
м. Софія.

Наша Ляля

червоною табличкою: «Аудиторія ім. Лялі Убийвовк». Звичайна університетська учбова кімната, в якій вона разом з товаришами слухала лекції. А на стіні її портрет, з якого на вас дивиться дівчина з чесними і мужніми відкритими очима.

А ось кілька документів: «Характеристика на члена ВЛКСМ — учасника і керівника комсомольської - молодіжної організації м. Полтави — Убийвовк Олену Костянтинівну», лист її батька — полтавського лікаря до студентів фізико-математичного факультету, лист якого не можна спокійно читати. Свідчення № 002614 про нагородження посмертно О. К. Убийвовк медаллю «Партизану Вітчизняної війни» першого ступеня і кілька листів, які вдалося їй передати на волю з застінків гестапо. Перечитайте все це, і перед вами повстане чудове життя вихованки Харківського університету, вірної дочки нашого народу.

Перечитайте хоч частину того, що написано в цих листах: «Тату, рідний!... Надію і присутність духу не гублю, але якщо я загину — пам'ятай — ось мій заповіт: мстись. Звідси, з самого серця фашизму, я ясно бачу, що це таке:

вигорілені мордування, звірства... в них немає нічого людського». І ще: «Шансів вирватись дуже мало. Я звичайно голову не гублю, якщо вдасться — вийду. Та ціною підлості життя купувати не буду. В решті-решт вмирати в житті один раз».

І другий лист: «Дорогі мої, мені дуже шкода, що я завдаю вам стільки горя... Моя смерть потрібна для нашої перемоги і я не боючись прийму її. Що тут робитись, описати не можна. Це треба бачити власними очима... Мститись за мене треба. Я не боюсь вмирати, треба лише вмирати з користю для справи».

І нарешті — останній лист: «Сьогодні-завтра, я не знаю коли, мене розстріляють за те, що я не можу йти проти своєї совісті, за те, що я комсомолка. Я не боюсь вмирати і помру спокійно...».

26 травня 1942 року Ляля була розстріляна фашистами.

Ім'я полум'яної патріотки нашої Вітчизни, ім'я нашого товариша, вихованки нашого університету безсмертне. Згадаймо ж сьогодні на нашому святі нашу Лялю, будемо вчитись у неї ненависті до ворогів, священній любові до свого народу, до своєї радянської Вітчизни.

Літопису

◆ В березні 1921 р. виникла партійна організація в системі АТЗ.

◆ Влітку 1921 р. АТЗ була реорганізована в Харківський інститут народної освіти (ХІНО), який проіснував до 1929 року.

◆ Восени 1921 р. сформувалася комсомольська організація. В 1925 р. була створена єдина профорганізація ХІНО.

◆ В 1929 р. на базі різних факультетів ХІНО були створені: Інститут соціального виховання, перетворений пізніше в Харківський педагогічний інститут ім. Г. С. Сковороди, Інститут політичного виховання, на базі якого в 1936 р. виник Харківський бібліотечний інститут, Педагогічний інститут професійної освіти (ХППО) і Фізико-хіміко-математичний інститут (ХФХМІ).

◆ 1 вересня 1933 року відновлено діяльність Харківського державного університету на базі ХППО і ХФХМІ.

◆ В 1936 р. університету присвоєно ім'я О. М. Горького.

◆ В 1936 р. в університеті було створено Студентське наукове товариство (СНТ).

◆ В 1938 р. в університеті заснована кафедра марксизму-ленінізму, тоді ж відкрито кабінет марксизму-ленінізму.

◆ В 1938 р. в університеті було 65 кабінетів і лабораторій, з яких 41 виникли при Радянській владі.

◆ Напередодні Вітчизняної війни в університеті було 52 кафедри, 69 лабораторій і кабінетів, 5 науково-дослідних установ. Професорсько-викладацький колектив становив 308 чоловік, з яких 236 були вихованцями радянської вищої школи, половина — вихованці Харківського університету, або ж його попередників — ХІНО, ХППО, та ХФХМІ.

◆ В роки Вітчизняної війни Харківський університет евакуювався в Кзил-Орду, Казахської РСР, де був об'єднаний з Київським університетом в єдиний Об'єднаний Український державний університет (ОУДУ).

◆ 1 листопада 1943 року університет відновив свою діяльність в Харкові.

◆ Пуск першої електротурбіни в Харкові, після його визволення від німецьких загарбників, був здійснений при участі науковців хімічного факультету, які виготовили флюс, необхідний для електроварки.

◆ Понад 1000 вихованців університету взяли участь у Великій Вітчизняній війні. Серед вихованців університету є видатні герої Вітчизняної війни: Курячий, Убийвовк, Малущенко і ін.

◆ За 150 років університет випустив 28.235 спеціалістів, з яких до Жовтневої революції (за 112 років) — 15.159 і за роки Радянської влади (37 років) — 13.076 чол. В останні роки університет випускає щорічно біля 600 спеціалістів.

◆ В університеті навчається 3823 студенти.

◆ В університеті заочно навчається 1940 студентів.

◆ В 1954 р. з 572 чол., що закінчили університет, 146 одержали дипломи з відзнакою.

◆ Педагогічний і науковий колектив університету нараховує 329 чол., серед яких 36 професорів, 32 доктори, 131 доцент, 171 кандидат наук.

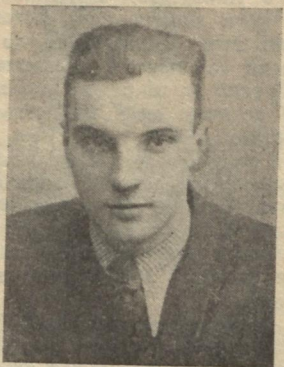
«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

Стор. 5. 18 квітня 1955 р.

Учемо, працюємо, маємо

В ногу з життям

◆ В радянський період в університеті працювали визначні вчені нашої країни: акад. С. Н. Бернштейн, член-кореспондент Академії наук СРСР і дійсний член Академії наук УРСР О. І. Білецький, член-кореспондент Академії наук СРСР і дійсний член Академії наук УРСР Л. А. Булаховський, дійсний член Академії наук УРСР Д. М. Сінцов, дійсний член Академії наук УРСР А. І. Кіпріанов, дійсний член Академії наук УРСР А. О. Слуцкін, член-кореспондент Академії наук УРСР О. В. Нагорний, член-кореспондент Академії наук УРСР І. М. Францевич, заслужений діяч науки Н. Н. Євдокімов, заслужений діяч науки Д. Н. Соболев.

◆ Серед наукових працівників університету зараз працюють: дійсні члени Академії наук УРСР — М. П. Барабашов, І. М. Буланкін, К. Д. Синельников, А. К. Вальтер, члени-кореспонденти Академії наук УРСР — Т. Д. Страхов, О. В. Погорелов, Н. І. Ахїзер, І. М. Ліфшиц.

◆ Звання заслужених діячів науки УРСР мають: проф. М. П. Барабашов, проф. І. М. Буланкін, проф. Є. С. Хотінський. Професор О. В. Погорелов — лауреат Сталінської премії.

◆ Серед професорсько-викладацького колективу університету 135 чол. нагороджених орденами і медалями Радянського Союзу, 90 чол. — учасники Великої Вітчизняної війни.

◆ За 1952—1954 рр. вчені університету опублікували 40 монографій, видано 26 томів «Учених записок». Крім того, науковці університету надрукували в різних журналах і газетах понад 1000 наукових і науково-популярних статей.

◆ За період 1945—1955 рр. вихованцями університету захищено понад 150 кандидатських дисертацій.

◆ Партійна організація університету нараховує 378 комуністів.

◆ Комсомольська організація університету нараховує 3800 чоловік.

◆ На початок 1955 р. СНТ нараховує 1347 членів, об'єднаних в 66 наукових студентських гуртках. В 1954 році на підсумковій студентській науковій сесії було заслухано 267 доповідей, в 20 разів більше, ніж в 1948 році.

◆ Безпосередню участь у шефській роботі бере 500 студентів.

◆ В 16 спортивних секціях займається 1670 студентів.

◆ 39 оборонно-масових гуртків об'єднують 1519 студентів.

◆ В останній час щорічно ЦНБ поповнюється майже 20000 книг.

Зараз фонд ЦНБ складає 1 075 327 томів різних книг.

◆ За 1954 р. читачам ЦНБ було видано 396.812 книг.

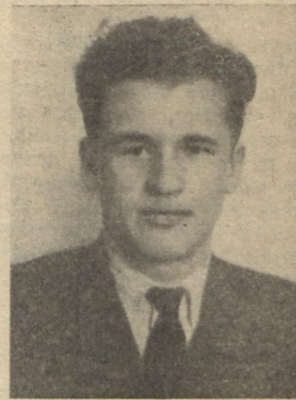
◆ За 1946—1955 рр. бюджет університету зріс на 115%, стипендіальний фонд — на 181%, видатки на придбання учбового і наукового обладнання — на 165%.

◆ За 10 післявоєнних років студенти університету одержали біля 5000 путівок в санаторії і будинки відпочинку.

◆ На будівництво нового будинка університету асигновано біля 80 млн. карбованців.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»
Стор. 6. 18 квітня 1955 р.

НАПОЛЕГЛИВА ПРАЦЯ

Ще у школі Тимофій Дерев'якін мріяв стати істориком. Його мрія здійснилася. Та це й не дивно: в нашій країні мрії завжди здійснюються. В 1950 р. Тимофій став студентом історичного факультету Харківського університету. Радість першої появи на факультеті, в аудиторії, за студентським столом — все це заповнило серце юнака.

Всі екзамени він складає лише на «відмінно». Це дається напруженою працею, нестримним бажанням стати висококваліфікованим бійцем ідеологічного фронту. Тимофій зумів поєднати навчання з активною громадською роботою. Перші два роки він працював головою університетської каси взаємодопомоги, а з 1952 р. — незмінно очолює раду історичного відділення студентського наукового товариства. Разом з керівниками гуртків рада СНТ факультету добила підвищення якості студентських наукових робіт. Міцно тримає перше місце по історичній секції серед вузів міста студентське наукове товариство історичного факультету. За 2 останні роки роботи гуртківці одержали 5 перших, 7 других премій та грамоти Міністерства вищої освіти.

Наукова робота потребує багато наполегливості, але чи не найголовнішим в ній є прагнення до знань. Днями сидів за літературою Тимофій в наукових кабінетах факультету, користувався численними джерелами ЦНБ та міської бібліотеки ім. Короленка. В результаті в 1953 р. з'явилася його перша самостійна праця: «Героїчна оборона Одеси в 1941 р.», за яку він одержав грамоту Міністерства вищої освіти.

В наступному навчальному році Тимофій почав працювати в Харківському філіалі Центрального державного історичного архіву УРСР над вивченням історії мануфактурної промисловості на Україні. І ось написана ще одна студентська наукова праця: «З історії мануфактурної промисловості на Україні в 1-й чверті XVIII ст.».

Робота була високо оцінена й дістала на міському огляді І премію та грамоту Міністерства ви-

щої освіти СРСР. Разом з іншими товаришами Т. Дерев'якін був надісланий з цією роботою в Київський університет. Радісними днями в житті Тимофія був час перебування в Києві, коли вся наша країна святкувала 300-річчя возз'єднання України з Росією.

Ця ж остання робота й лягла в основу його дипломної праці «Історія Глушківської суковної мануфактури в XVIII ст.».

Щоб повніше розробити нечітко уявлені питання з цієї теми, Тимофій їде в Ленінград і там працює в Центральному державному історичному архіві СРСР. Тут він вивчає матеріали, які були відсутні в Харкові. Ленінград — місто, яке славиться історичними місцями, реліквіями, справило на майбутнього історика неповторне враження. Багато чого взнав Тимофій, старанно заготовував все, що цікавило його. Дипломна робота Дерев'якіна — це серйозне самостійне студентське наукове дослідження. Воно свідчить про те, що майбутній викладач історії Т. Дерев'якін одержав в університеті глибоку наукову підготовку.

Дні святкування 150-річчя нашого рідного університету, разом з багатьма юнаками і дівчатами, радісно зустрічає комуніст, Сталінський стипендіат Тимофій Дерев'якін.

Є. КОРОБЧЕНКО.

ні зауваження товаришів, в бібліотечі сидить не інакше як в кімнаті для наукових працівників, відривається від життя колективу: чи є, мовляв, у нього час возитися з різними комсомольськими дорученнями, коли він розробляє важливу наукову проблему?

З Ігорем так не трапилося. Людина він дуже товариська. Він любить поговорити з товаришами, іноді трохи жартівливо, але завжди — відверто. Муромцева також добре знає весь факультет, як і він людей факультету. Цьому в значній мірі сприяє різнобічність інтересів Ігоря: він завжди в курсі останніх міжнародних подій, знає, як зіграли в шаховому турнірі гросмейстери і які зміни трапилися в складі футбольних команд напередодні першості. Але найбільше любить він говорити про музику. І не лише говорити. Не раз на вечорах, на концертах самодіяльності студенти заслуговувалися творами Рахманінова, Скрябіна, Бетховена у виконанні Ігоря Муромцева.

Ігор хороший організатор. Влітку він очолює групу студентів, яка допомагала підшефному колгоспу збирати урожай. Він умів підганяти ледарів, спрямувати енергію людей в потрібному напрямку — і в наслідок цього група привезла з собою подяку від правління колгоспу.

Принциповість, непримиренність до недоліків, до хиб у себе і у товаришів — цінна риса характеру Ігоря. Проте до товаришів він уміє бути не лише вимогливим, але й чуйним. Коли його однокурсник Матейченко по стану здоров'я змушений був поїхати в будинок відпочинку, Ігор два тижні добровільно працював агітатором на виборчій дільниці за свого товариша.

Не зупиняється на досягнутому, наполегливо шукати нового, завжди — вперед. Такі прагнення Ігоря Муромцева, які він послідовно проводить в життя, йдучи в ногу з усім дружним колективом факультету.

Ю. ЖАМОЙДО.

Дружний колектив

Є ГРУПИ І КУРСИ, де з особливою силою відчувається колектив — та прекрасна творча сила, що згуртовує і зближує людей, незмінно й повсякчасно допомагає їм у праці, житті, відпочинку.

Саме таким колективом ми вправі назвати четвертий курс економічного факультету.

Боротьба за створення дружного колективу почалася ще на першому курсі. Складна й копітка це була справа. Адже на курс приїшли люди різного віку, різних нахилів, запитів, здібностей, характерів. Звичайні групові й курсові збори з питань навчання й дисципліни, як методи роботи з людьми, не давали бажаних результатів. Треба було знайти щось інше.

І от, вирішили провести диспут — «Що означає «бути культурним»?». Тема сподобалася усім. І коли розпочався диспут, то взяли в ньому участь майже всі. Кожному знайшлося про що поговорити, про що посперечатися з товаришами, знайшлося що відстоювати й засуджувати. Цей диспут виявив прагнення студентів, їх погляди з питань культури поведінки і товаришування, зблизив і згуртував їх. Не менш цікавим і корисним у справі згуртування колективу був також диспут по книзі Ю. Трифонова «Студент».

Колектив створювався в праці. В центрі уваги курсу завжди була і боротьба за високу академічну успішність, за високу трудову дисципліну. В цьому відношенні дуже багато попрацювали Люся Рубан, Петя Ільницький, Саша Корнет та інші студенти, які на власному прикладі показували як слід вчитися і добивалися цього від кожного товариша. Комсомольське бюро курсу в складі Люсі Орлової, Раї Горохової і Сви Василевської не пропускає повз свою увагу жодного випадку, що свідчить би про порушення трудової дисципліни, або про відставання студента.

Любить свою копітку й неспокійну, але таку захоплюючу роботу комсорга Люся Орлова. Комсоргом працює вона другий рік. І непомітно для самої себе вона вся поринула в свою роботу, віддаючи їй всі свої здібності й досвід, злившись з колективом і зростаючи разом з ним. З посмішкою пригадує Люся перші кроки своєї роботи на цьому посту. Тоді їй доводилося збирати всю свою сміливість, щоб виступити на зборах перед товаришами. А тепер її не впізнати. Всі четвертокурсники

знають її, як хорошу й чуйну товаришку, здібну і старанну студентку, активного і вмілого організатора колективу.

Сила дружного колективу знаходить прояв на кожному кроці. Сердечну чуйність і зворушливу турботу з боку своїх товаришів відчувала Валя Кудряшова, коли тяжка хвороба прикувала її до ліжка на півроку. Товариші не забули й не залишили її. Дуже часто до лікарні, де перебувала Валя, приходили студенти, передавали їй гостинці й бажали найшвидшого видужування. Нарешті, Валу виписали з лікарні. Чотири сторінки в заліковій її книжці не були заповнені. Потрібно було надзвичайно багато працювати, щоб стати поруч з однокурсниками. Знову допомогли товариші. Одні давали Валі конспекти, інші пояснювали незрозуміле. І Валя з допомогою товаришів успішно склала екзамени й заліки.

Щирість і взаємодовіра відчувуються і в кімнатах гуртожитку, де живуть четвертокурсники. Хлопці з кімнати № 17 часто відвідують своїх однокурсниць-дівчат, що живуть у кімнаті № 90. Зав'язуються дружні розмови, а потім

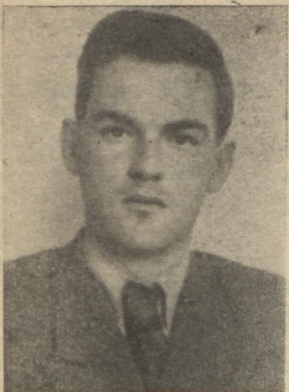
хтось візьме кілька акордів на гітарі — і в кімнаті розліється пісня, дружно підхоплена і гостями і господарками. А іншим вечором йдуть подивитись кіно, чи погуляти на свіжому повітрі. І знову такі мешканці обох кімнат разом.

Нещодавно у четвертокурсників закінчилася виробнича практика, яка проходила на великих підприємствах Харкова. Багато корисного дала вона студентам. Між ними і виробничниками швидко виникли тісні дружні зв'язки. Крім планово-практичної роботи студенти читали лекції робітникам, проводили з ними бесіди, виступали у концертах.

...Вечір. Зал театру опери і балету ім. Лисенка. Серед сьогоднішніх випускників, для яких влаштовано вечір, багато студентів з молодших курсів. Прийшло багато і наших знайомих товаришів — четвертокурсників. Слухаючи виступ ректора, вони уявляють собі, як ось зовсім скоро їх, нинішніх четвертокурсників, а завтрашніх випускників, отак же тепло поздоровить ректор і побажає найкращих успіхів у праці й житті на благо нашої любимої Батьківщини.

І. БАБЕНКО.

Аспірант Юрій Тесленко

Коли до аспіранта геологічного факультету Юрія Тесленка звернувся з проханням розповісти про себе, він щиро здивувався: «Та що про мене писати? Біографія моя не прикрашена подвигами. Хоча й служив я в армії, але не прийшлося мені ні в атаку ходити, ні штурмувати Берлін. А зараз в університеті, тим паче не учинив нічого героїчного. Так що пишійте вже про кого-небудь видатнішого».

Звичайно, це була просто скромність, — бо так завжди відповідають хороші і прості люди, які ніколи не зазнаються.

Ми поступово розговорилися. Юрій Тесленко ще в дитинстві почав захоплюватися геологією. Його мати, геолог, любовно прививала сину інтерес до цієї науки. Услід за дитинством, що непомітно промайнуло, пропливали шкільні роки... І ось нарешті мрія юнака здійснилася: він став студентом геологічного факультету Харківського університету. Немало приїшлося попрацювати Юрію, раніш ніж у його матикулі з'явилися перші п'ятірки. Небагатьом вдається розподілити час так, щоб устигати в усьому: і в заняттях, і в гуртку, і в громадській роботі. Але Юрію це вдалося зробити. Пам'ятав він і про товаришів. Завжди чуйний, він не раз допомагав відстаючим. І весь факультет скоро полюбив його. Коли на звітно-виборних комсомольських зборах геологічного факультету було поставлено питання про новий склад комсомольського бюро, першою кандидатурою була висунута кандидатура Юрія Тесленка. Комсомольське бюро обрало його своїм секретарем.

Скоро за відмінне навчання і активну участь у громадській роботі йому була призначена Сталінська стипендія.

Юрій, як і раніш, вперто працював. Особливо плідотворною була його праця в науковому гуртку. Кожна з чотирьох прочитаних ним доповідей являла собою не сухий реферат, а вдумливе самостійне дослідження.

На п'ятому курсі Юрій Тесленко був обраний головою Ради СНТ геофаку. Друге місце на міській науковій конференції, дві грамоти за наукову роботу — непоганий початок для майбутнього геолога-вченого. У 1954 році, коли провадилися наукові конференції, присвячені 300-річчю зв'язування України з Росією, Рада СНТ факультету направила Юрія Тесленка у Київ.

У числі кращих студентів-випускників Тесленко був рекомендований в аспірантуру.

Ще студентом Юрій Тесленко зацікавився викопною флорою. Тому викопній флорі півдня Донбасу він і присвятив свою кандидатську дисертацію, над якою зараз успішно працює. Роботі Тесленка багато допоможе літня польова експедиція на південь Донбасу, до якої він уже тепер готується.

Займаючись дослідженнями, аспірант Тесленко, як і раніше, не відривається від товаришів, від колективу. Знов обраний секретарем комсомольського бюро факультету, він провадить велику, корисну роботу. «Ми замінили з власної ініціативи групові бюро курсовими, — розповідає Тесленко. — І це одразу ж дало великий ефект. Ми проводимо цікаві вечори на комсомольську тематику. В цьому році у нас вперше стала виходити сатирична газета «Здоровенькі були». Газета користується успіхом не тільки на факультеті, її з цікавістю читають студенти і з інших факультетів. Вперше ми почали організовувати зустрічі з письменниками і поетами нашого міста. Наша перша зустріч з Борисом Котляровим пройшла дуже цікаво. Зараз готується зустріч з Володимиром Добровольським.

Є зрушення у нас і в художній самодіяльності. Коли в минулому році ми не змогли виставити на огляд жодного номеру, то на цьогорічному огляді дали вже цілий концерт.

Добре ведеться у нас робота в наукових гуртках. На наукову конференцію наш факультет вже представив тези 35-ти доповідей».

Я слухаю Юрія Тесленка і бачу, що він, забувши про своє прохання розповісти про себе, вже довго і з захопленням розповідає про свій факультет. Що ж, значить, життя його факультету — це і його життя і розповідати про себе він не може, переліковуючи лише вузько-біографічні подробиці. Бо все, що я чую про його факультет, пов'язане з його, Юрія Тесленка, роботою. В досягненнях факультету є і його частка, яка здобута впертою працею.

Л. БОЛЕСЛАВСЬКИЙ.

Відкриття ювілейної конференції СНТ університету

По святковому прибрані Лєнінська аудиторія. Сюди зібрались професори, викладачі, студенти на відкриття підсумкової студентської наукової конференції, присвяченої 150-річчю університету.

Ректор університету проф. І. М. Буланкін гаряче поздоровив присутніх з початком конференції, відкриттям якої почалося святкування славного ювілею.

— Робота студентського наукового товариства поширюється з кожним роком, — відзначив І. М. Буланкін. — Коли в 1949 році на конференції було представлено 95 доповідей, то зараз ми вже маємо їх понад 300. Кількість членів наукового товариства зросла до 1360 чоловік. Тематика всіх доповідей актуальна і в теоретичному і в практичному значенні. Ми маємо цікаві доповіді, що безпосередньо пов'язані з промисловістю і сільським господарством, цінні дослідження в різних галузях науки: історії, математики, біології та ін.

Студентка Харківського юридичного інституту тов. Мельникова вітає студентів університету і бажає їм успіхів в науковій роботі. «Юридичний інститут, — говорить тов. Мельникова, — також буде відзначати 150-річчя зародження юридичної освіти в Харкові. У нас в ці дні теж проходить наукова конференція. Ми бажаємо, щоб наукові зв'язки між студентськими науковими товариствами зміцнилися ще більш».

З доповіддю «3 історії студентського наукового товариства Харківського університету» виступив студент четвертого курсу історичного факультету Ю. Нестеренко. Він розповів, як підозріло ставився царський уряд до студентської наукової діяльності, забороняв дискусії, диспути. Зупинився на теперішній діяльності СНТ, коли воно стало масовим, зробило науку надбанням усіх бажаючих студентів. Доповідач відзначив позитивну роль наукових робіт студентів економічного, хімічного, фізико-математичного та інших факультетів, що розробляють питання, які надають практичну допомогу промисловості та сільському господарству.

З цікавою доповіддю «О. А. Потєбня як дослідник української мови» виступила студ. III курсу філологічного факультету М. Львович.

На закриття першого засідання конференції відбулося вручення групі студентів грамот Обласного комітету комсомолу, які їм були призначені в минулому році.

діють волейболісти університету — неодноразові чемпіони міста.

Наша молодь любить волейбол, і цей вид спорту має в університеті багату традицію. Завоювавши в 1946 році першість міста по II групі, наші волейболісти в 1947 році грають в I групі, незмінно займаючи призові місця.

60 чоловік займаються волейболом в 1946 році, а зараз цим видом спорту охоплено більше ніж 300 студентів. Постійно, круглий рік працюють під керівництвом досвідченого тренера 6 груп. А весною, при першій же можливості вийти на відкриті майданчики, кількість волейболістів в декілька разів зростає.

Щороку проводяться змагання на першість університету, в яких беруть участь 11 команд. Кращі гравці входять до збірних команд університету. Перші команди укомплектовано переважно першокурсниками. Деякі з них прийшли в університет кваліфікованими волейболістами, і розряд лише підвищили, але більшість — но-

Щаслива юність

Весняний теплий день. Сонце світить особливо яскраво і привітно. Під його гарячим промінням все в природі оживає.

Вулиця Сумська, як завжди, шумлива та багатолюдна. Взявшись за руки, йдуть три дівчинки-подружки. Це студентки хімічного факультету Харківського університету. Тільки що закінчилися лабораторні заняття по «органіці», і дівчата вирішили піти у кінотеатр.

— Ой, дівчатка! — звертається Люда Ломоко до своїх подруг, — погода така хороша, що мені просто розкотилося йти в кіно. Давайте краще погуляємо, помріємо...

І ось вони вже повільно йдуть по алеї Шевченківського парку.

Правда, тут ще немає тієї краси, яка буває у травні, коли сад одягається у свій пишній зелений одяг. Але здорове, весняне повітря настрює на задумливі бесіди. Люда згадує, як три роки тому вона в останній раз зустрічала весну у рідному Артемівську.

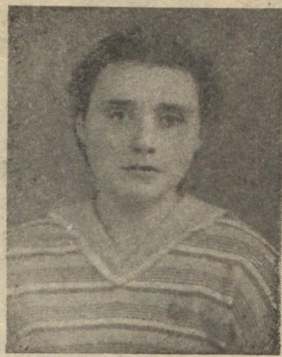
Йшла остання чверть, а там і останні іспити в школі. Скільки тривоги, хвилювань! Але ось і вони позаду: Люда тримає в руках атестат зрілості і срібну медаль.

— Тепер ти на великому шляху. Будеш вчителем! — З гордістю говорив своїй племінниці Іван Петрович, механік цеху одного з Краматорських заводів.

Ще навчаючись у школі, Люда твердо вирішила присвятити себе хімії. Зроблений нею вибір був не випадковий. Вона любила хімію, добре її знала, і дуже цікавилася нею.

Мрія Люди здійснилася. Вона стала студенткою хімічного факультету університету. Перші дні навчання у вузі показали, що методи роботи тут значно відрізняються від шкільних. Натиск, головним чином, робився на самостійну роботу студента. Все це Люда скоро зрозуміла. Вона уважно слухала поради старшокурсників, викладачів, намагалася не пропускати лекцій, ретельно вела записи у своїх конспектах. Вироблену ще в школі звичку нічого не відкладати на завтра, — вона застосувала і тут.

У вільний час Люду часто мож-

на було побачити в ЦНБ, де вона поповнювала свої знання, самостійно вивчаючи першоджерела та іншу літературу.

— Щоб стати хорошим вчителем, — говорить Люда, — треба брати все можливе, що дає нам університет. І вирішивши це, Люда стала однією з активних учасниць наукового гуртка.

Крім цього, у неї вистачало часу трічі на тиждень відвідувати спортивну секцію, ходити в кіно і театри, багато читати.

Люда веде велику громадську роботу. В перший рік навчання в університеті співкурсники обрали її своїм проформом. На другому курсі Люда стала комсоргом.

— Тобі не важко? — часто питають її подруги.

— Зрозуміло, нелегко, — відповість Люда, — але мені таке життя доставляє велике задоволення. І діло спориться, і труднощів не помічаєш!

— Хороша, ініціативна дівчина, — так говорять про неї в комсомольському бюро факультету і в комітеті комсомолу університету. Ставши комсоргом, Люда зуміла налагодити роботу. На курсі 10 відмінників і нема жодного відстаючого. Курс відрізняється своєю дисциплінованістю і організованістю.

Наближаються великі події у житті нашого університету — 150-річчя ювілей.

— Кращим нашим подарунком ювілею, — говорить Люда Ломоко, — буде наша скромна праця і хороші успіхи в навчанні.

С. ЗІМОДРО.

Один з кращих

На стіні у коридорі, що веде в лабораторію якісного аналізу, знаходяться два стенди, які розповідають про роботу студентів хімічного факультету, членів гуртка якісного аналізу. Цей гурток існує вже 10 років, керує ним доцент Н. П. Комар.

За 10 років існування гуртка студенти-гуртківці опублікували в університетських «Наукових записках» та інших виданнях понад 30 наукових робіт.

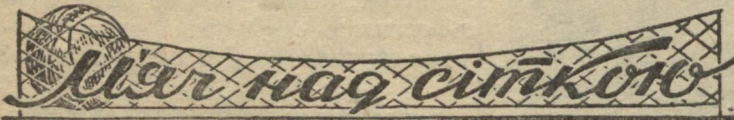
На засіданнях гуртка, які проходять регулярно раз на тиждень, зачитуються доповіді як реферативного, так і експериментального характеру. Багато робіт гуртківців відзначені преміями на уні-

верситетських та загальноміських конференціях. Зараз студенти підготували до студентської наукової конференції 10 доповідей, з яких 8 — експериментальних та 2 — з історії хімії.

Студенти Штучкіна, Білоус, Хухрянський розроблюють проблеми, безпосередньо пов'язані з виробництвом.

Гурток якісного аналізу один з кращих студентських наукових гуртків хімічного факультета. Багато колишніх гуртківців зараз працюють вчителями у школах, викладачами у вузах, інженерами на заводах і фабриках.

А. ЖИТНИЦЬКИЙ.

В півфінальній грі міських молодіжних зимових ігор зустрілися волейбольні жіночі команди Держинського і Червонозаводського районів. Честь Держинського району захищала команда університету. Перемігши за годину до цього з переконливим рахунком команду Кагановичського району, студентки університету легко виграла першу партію.

Розпочалася друга партія. І тут трапилося несподіване. На подачу у противниць стала невисока кремезна дівчина. Вона дуже влучно і сильно стала посылати «різани» м'ячі на бік університетської команди. Розгубленості досить було на якусь мить оволодіти гравцями — і партію було впрограно.

У волейболі перерв не буває. За ті кілька секунд, які пішли на обмін майданчиками, тренер Володимир Степанович Пономаренко разом з капітаном команди Кларою Модліною прийняли рішення. «Різани» подачі більше не досягали мети. Була проведена перестановка гравців, і в момент сильної подачі в лінії захисту знаходилися кращі захисники. Партію виграли з розгромним рахунком, і жіноча команда університету вийшла у фінал.

Однієї техніки для перемоги мало: висока техніка плюс воля до перемоги, вміння в потрібний момент мобілізуватися, плути чуття великої відповідальності за свій колектив — це все віхи нелегкого шляху до успіху. І можна сказати, що всіма цими якостями воло-

ваків, вихованих уже в стінах університету. З 1946 року підготовлено одного майстра спорту і більше 300 розрядників. Борис Черниш і Анатолій Бобров входять до складу збірної команди міста, вся перша шестірка жіночої команди входить до складу збірної «Науки». І хто знає, може серед тих, що лише вчора прийшли до секції і поки що дуже незграбно володіють м'ячем, — майбутні заслужені майстри, які будуть захищати честь нашої Батьківщини в міжнародних зустрічах?

Нічого неможливого немає. Але майстерність сама не приходить. Майстерність — це праця і ще раз праця, напружена, наполеглива.

Коли дивишся гру, то за легкими невимушеними рухами гравців угадуються довгі місяці невтомних тренувань.

Волейболіст повинен бути різнобічним спортсменом, тому на тренуваннях велика увага приділяється і легкій атлетиці, і гімнастиці, і акробатиці.

В секції існує ще одне тверде правило: кожен волейболіст повинен бути хорошим студентом. Тут неvestigуючих в академічній роботі немає, бо борються за честь колективу — це не тільки забивати м'ячі супротивникам, але й успішно навчатися на факультеті.

Спорт допомагає студентам вірно організувати режим дня, робить організм міцним і витривалим, сприяє високопродуктивній роботі під час екзаменів. Про це говорять і геолог Михалевич, і студент фізмату Набележний, і економістка Корнієнко, і біолог Модліна, і багато інших.

Зараз волейболісти готуються до відповідальних і серйозних зустрічей. «Болільники» університету бажать їм нових спортивних успіхів.

Ю. ЮРЧЕНКО.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»
Стор. 7. 18 квітня 1955 р.

Ранок... Починається звичайний трудовий день міста... З гуртожитку на Товкачівці, яка тепер не дарма зветься Студентською вулицею, вийшли перші студенти (фото № 1). Вони прямують на лекції, в лабораторії, в Центральну наукову бібліотеку.

Починається напружений, сповнений змісту і творчого поривання студентський день...

В університетських корпусах продзвенів дзвоник. І ось уже на економічному факультеті доцент Васильєв розпочав семінар з політичної економії на третьому курсі і Ніна Мазепа висловлює свої думки по одному з обговорюваних питань (фото № 2). А тим часом в корпусі на Раднаркомівській 15, в аудиторії першого курсу українського відділення один з старіших професорів університету М. П. Жинкін читає лекцію з історії російської літератури XVIII сторіччя (фото № 3).

В кабінетах біологічного факультету ще зранку розгорнулись практичні заняття (фото № 4). Доценти Семененко (сидить) і Кухарков (третя справа) керують практикумом рослинництва на четвертому курсі. Студенти набувають знань і нави-

ків, щоб застосувати їх в своїй майбутній роботі.

Знання, що студент одержує протягом дня на лекціях і в лабораторіях, збагачуються в позалекційний

час в цілій мережі наукових гуртків, об'єднаних студентським науковим товариством. На наймолодшому в університеті радіофізичному факуль-

теті студент першого курсу Дмитрієв робить перші кроки в науковій роботі, вивчаючи з допомогою осцилографа принципи анодної модуляції (фото № 5).

Студенти нашого університету готуються стати висококваліфікованими вчителями і вже зараз оволодівають педагогічною майстерністю, проходячи практику в середніх школах міста. От і студент-філолог Ю. Жамойдо провадить перший в своєму житті урок в школі (фото № 6).

Та університет не лише учбовий заклад. З дня в день в наукових ін-

ститутах та на кафедрах ведеться велика дослідна робота в різних галузях науки. Значним є вклад університетських астрономів у вивчення планет. Відомий вчений в цій га-

лузі, дійсний член Академії наук УРСР, проф. М. П. Барабашов (фото № 7) вимірює з допомогою мікрофотометра фотографії Марса.

Студенти, що закінчили заняття, самостійно працюють в просторому залі Центральної наукової бібліотеки (фото № 8). А співробітники бібліотеки обробляють нові партії книг, що кожного дня прибувають сюди з різних міст країни (фото № 9).

В університеті під керівництвом партійної організації систематично провадиться велика громадська робота, активно працює комсомольська організація, виходить багато стінних газет, в тому числі сатиричних.

На наших фото: засідання комсомольського бюро історичного факультету. Виступає секретар бюро т. Куц (фото № 10) і редколегія стінної газети геологічного факуль-

тету за випуском сатиричного додатку до газети — «Здоровенькі були». Зліва направо: студенти Зверев, Перейбіс і Бондаренко (фото № 11).

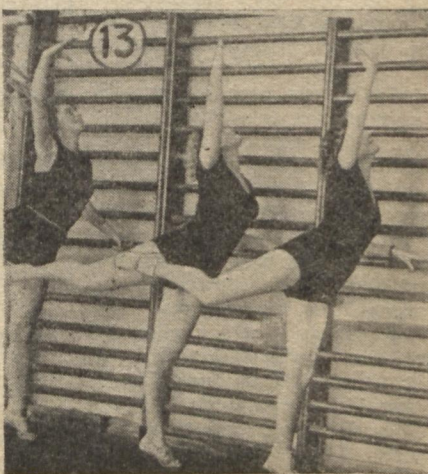
Напружена робота не заважає займатися спортом, а спорт допомагає в навчанні. З приходом весни вийшли на тренування члени велосипедної секції університету (фото № 12).

В спортивному залі кожного дня займається багато студентів-спортсменів всіх розрядів, і новачки, що лише опановують майстерністю. В секції художньої гімнастики го-

туються до здачі норм на третій розряд; зліва направо: «Сергеева (економфак), Дятченко, Ширяєва (факультет романо-германської філології)» (фото № 13).

Біля 40 чоловік налічує університетська секція гребні. Секція має свою власну художню самодіяльність, що користується популярністю серед студентів. В аудиторії вве-

чері звучить акордеон. Студенти відпочивають (фото № 14). А ті, що не встигли зробити всього, що потребує сьогодні від них навчання, працюють в своїх кімнатах, як студент-

ки географічного факультету, яких заснято на фото № 15.

Минув день. Новими знаннями збагатились студенти, новими творчими шуканнями був він знаменний

для науковців університету. Попереду—нова велика робота.

Фотонарис О. КУЗІНА.

Редактор Г. ПОПОВ.